

Date: 29th October-2025

**BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA KOMMUNIKATIV BOSHQARUV
KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI
TAKOMILLASHTIRISH**

Islomova Mehriniso Mirzoyevna
Osiyo Xalqaro Unuversiteti o‘qituvchisi

Annotatsiya Mazkur ishda bo‘ljak o‘qituvchilarda kommunikativ boshqaruv kompetensiyalarini shakllantirishning ahamiyati, bu boradagi muammolar hamda ularni samarali rivojlantirish yo‘llari tahlil qilinadi. Shuningdek, ta‘lim jarayonida muloqot madaniyati, sinfni boshqarish, ijtimoiy-psixologik muhitni barqarorlashtirishga qaratilgan metodik tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so‘zlar: kommunikativ kompetensiya, boshqaruv, o‘qituvchi shaxsi, muloqot madaniyati, interfaol metodlar.

Kirish

Bugungi tez o‘zgarayotgan ta‘lim tizimida o‘qituvchidan faqat bilim emas, balki boshqaruv, muloqot va hamkorlik ko‘nikmalarini egallagan bo‘lish talab etiladi. Ayniqsa, bo‘ljak o‘qituvchilar uchun kommunikativ boshqaruv kompetensiyasini rivojlantirish — ularning kasbiy yetukligini ta‘minlovchi muhim shartlardan biridir. Ko‘plab pedagogik amaliyotlarda shuni kuzatish mumkin: o‘qituvchi mavzuni yaxshi biladi, lekin sinf bilan ishlashda, o‘quvchilarni faollashtirishda, bahs-munozara yoki ziddiyatli vaziyatlarni to‘g‘ri hal etishda qiynaladi. Bu esa o‘qituvchilikning eng zarur jihati — muloqot orqali boshqarish ko‘nikmasining yetishmasligidan dalolat beradi.

Kommunikativ boshqaruv kompetensiyasi deganda o‘qituvchining sinfdagi jarayonni samarali muloqot orqali yo‘naltirish, o‘quvchilarni faol ishtirok etishga undash, ijobiy psixologik muhit yaratish va o‘z nutq madaniyatini to‘g‘ri qo‘llay olish qobiliyati tushuniladi. Bo‘ljak o‘qituvchilarda bu kompetensiyani shakllantirish uchun quyidagi yo‘nalishlar muhim ahamiyatga ega:

1. **Interfaol metodlardan foydalanish.** Rol o‘yinlari, “case study”, treninglar, muhokama mashg‘ulotlari, bahs va debatlar orqali talabalar o‘z fikrini ochiq ifoda etish, boshqalarni tinglash va hamkorlikda yechim topish tajribasini orttiradilar.
2. **Pedagogik kommunikatsiyani tahlil qilish.** Dars kuzatish, o‘qituvchining nutqi, tana harakati va ohangini tahlil qilish orqali o‘z ustida ishlash odatini shakllantirish.
3. **Axborot texnologiyalarini qo‘llash.** Onlayn darslar, video-muloqotlar va virtual amaliyotlar orqali o‘qituvchilar turli kommunikativ vaziyatlarga moslashadi.
4. **Refleksiya va o‘z-o‘zini baholash.** Har bir darsdan so‘ng o‘z faoliyatini tahlil qilish, nimasi yaxshi chiqqanini, qayerda xatoga yo‘l qo‘yilganini aniqlash — kasbiy o‘sishning eng muhim shartidir.

Misol tariqasida, amaliyot o‘tayotgan talaba sinfdagi dars o‘tayotganda ba‘zi o‘quvchilar e‘tibor bermasa, u qattiqqo‘llik bilan emas, balki muloqot orqali, savol-javob

Date: 29th October-2025

yoki kichik topshiriqlar orqali o'quvchini jarayonga qaytarishi mumkin. Bu — kommunikativ boshqaruvning real ifodasidir. Shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarda **emotsional intellekt**ni rivojlantirish ham muhim. O'qituvchi o'z his-tuyg'ularini boshqara olmasa, sinfdagi holatni ijobiy yo'naltirish qiyinlashadi. Shu bois, muloqot madaniyati bilan birga sabr, empatiya va ijobiy fikrlashni ham tarbiyalash zarur.

Xulosa

Bo'lajak o'qituvchilar uchun kommunikativ boshqaruv kompetensiyasi — bu faqatgina gapira olish emas, balki har bir o'quvchini tushunish, u bilan to'g'ri aloqa o'rnatish, sinf muhitini boshqarish va o'zini o'qituvchi sifatida tutishni o'rganishdir. Ushbu kompetensiyani rivojlantirish metodikasini takomillashtirish uchun ta'lim jarayoniga interfaol mashg'ulotlar, real vaziyatlarni modellashtirish, mentorlik tizimi va reflektiv tahlil kiritilishi lozim. Shunda o'qituvchi nafaqat bilimli, balki muloqotda yetuk, boshqaruvda samarali, o'quvchilarga yaqin inson bo'lib shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar salohiyatini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3775-son qarori. — Toshkent, 2018.
2. G'ulomova, D., Abdullayeva, N. *Pedagogik kompetensiyalar asoslari*. — Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2020.
3. To'raqulova, G. *Pedagogik muloqot va kommunikativ madaniyat*. — Toshkent: TDPU nashriyoti, 2019.
4. Hasanov, S. *Bo'lajak o'qituvchilarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish usullari*. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
5. Abdullayeva, N. *Kasbiy pedagogika: nazariya va amaliyot*. — Toshkent: TDPU, 2022.
6. Shodmonova, N., Xoliqova, Z. *O'qituvchi kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda kommunikativ malakalarning o'rni*. // "Pedagogika va psixologiya" jurnali, №3, 2023.
7. Hamidova, M. *Interfaol metodlar orqali muloqot madaniyatini rivojlantirish*. — Toshkent: Oliy ta'lim, 2020.
8. Kholbekov, R. *Bo'lajak o'qituvchilarda boshqaruv madaniyatini rivojlantirish yo'llari*. — Samarqand: SamDU nashriyoti, 2021.
9. Vygotskiy, L.S. *Pedagogik psixologiya*. — Moskva: Pedagogika, 1991. (o'zbek tilidagi tarjima nashridan foydalanilgan).
10. Sultonova, D. *Ta'lim jarayonida muloqot madaniyatini rivojlantirishning metodik asoslari*. — Toshkent: TDPU, 2023.

